

RAAP-RAPPORT 7093

Plangebied Pastorie Loerikseweg 12 te Houten, gemeente Houten

Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennend booronderzoek)

Colofon

Titel: Plangebied Pastorie Loerikseweg 12 te Houten, gemeente Houten. Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkenkend booronderzoek).

Versie: 17-04-2024

Auteurs: 5.1.2e 5.1.2e

Projectcode: 4.1.4

Bestandsnaam 4.1.4 5.1.2e

Autorisatie: 5.1.2e

ISSN: 4.1.4

RAAP

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

Telefoon: 5.1.2e

E-mail: 5.1.2e@raap.nl

Website: www.raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2024

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Pastorie Parochie H. Paus Johannes XXIII heeft RAAP in april 2024 een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennend booronderzoek) uitgevoerd voor het plangebied Pastorie Loerikseweg 12 te Houten in de gemeente Houten.

Op basis van het bureauonderzoek werd verwacht dat er in de oeverafzettingen van de Jutphaas stroomgordel archeologische resten van nederzettingen uit de periode ijzertijd – middeleeuwen aanwezig zouden kunnen zijn.

Op basis van het historisch kaartmateriaal blijkt dat er in de nieuwe tijd geen bewoning in het plangebied heeft plaatsgevonden. Het plangebied was echter een perceel dat aan het begin van de 19e eeuw deels als tuin werd gebruikt. Het westelijke gedeelte was eigendom van een mogelijke voorloper van de huidige kerk. Aan het einde van het 19e eeuw werd het plangebied in zijn geheel onderdeel van kerkelijk terrein.

Tijdens het booronderzoek zijn de verwachte oeverafzettingen niet aangetroffen. Wel zijn tot ca. 165 cm diepe bodemverstoringen aangetroffen, welke tot in de beddingafzettingen reiken. Door deze bodemverstoringen is er geen sprake meer van intacte oeverafzettingen binnen het plangebied. Het verstoorte pakket is vermoedelijk (sub)recent van ouderdom en heeft evenmin archeologische relevantie.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek blijkt dat in het plangebied geen archeologische resten bedreigd worden. Daarom wordt in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen vervolgstap uit het proces van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ) noodzakelijk geacht.

Dit rapport geeft (selectie)adviezen. Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Houten, deze al dan niet over te nemen in de vorm van een (selectie)besluit.

Inhoud

Samenvatting	3
Inhoud	4
1 Inleiding	5
1.1 Kader	5
1.2 Administratieve gegevens	7
1.3 Doel- en vraagstelling	7
2 Bureauonderzoek	9
2.1 Methode	9
2.2 Aardkundige situatie	9
2.3 Archeologische gegevens	15
2.4 Historische situatie	18
2.5 Huidige situatie	22
2.6 Toekomstige situatie	24
2.7 Gespecificeerde archeologische verwachting	24
3 Veldonderzoek	26
3.1 Methode	26
3.2 Resultaten	26
3.3 Archeologische relevantie	28
4 Conclusies en advies	30
4.1 Conclusie	30
4.2 Advies	30
4.3 Tot slot	30
Literatuur	31
Overzicht van figuren, tabellen, bijlagen en appendices	32

1 Inleiding

1.1 Kader

Aanleiding

In opdracht van Pastorie Parochie H. Paus Johannes XXIII heeft RAAP in april 2024 een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennend booronderzoek) uitgevoerd voor het plangebied Pastorie Loerikseweg 12 te Houten in de gemeente Houten (figuur 1).

Het onderzoek vond plaats in het kader van een omgevingsvergunning ten behoeve van de sloop en nieuwbouw van een bijgebouw.

Juridisch en beleidskader

Het uitgangspunt voor dit onderzoek wordt gevormd door het wettelijk en beleidsmatig kader voor de ruimtelijke ordening en monumentenzorg. De gemeente is de bevoegde overheid die een besluit zal nemen over hoe om te gaan met de eventueel aanwezige archeologische waarden.

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Houten ligt het plangebied in categorie Waarde – Archeologie 1. Het beleid voor deze categorie schrijft voor dat er bij bodemingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 50 cm -mv een archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd. Deze voorschriften zijn verankerd in het bestemmingsplan Oude Dorp in het Omgevingsplan Houten. De omvang van de bodemingrepen bedraagt in totaal circa 280 m². De diepte van de ingrepen is vooralsnog onbekend. De ingrepen zijn daarmee groter dan de vrijstellingsgrens. Een archeologische onderbouwing met betrekking tot de eventuele aanwezigheid van archeologische waarden is daarom verplicht conform het vigerend beleid.

Kwaliteitsborging

De werkzaamheden zijn uitgevoerd onder certificaat BRL SIKB 4000, conform artikel 5.4 van de Erfgoedwet. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep. De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), is door de minister aangewezen als norm.

RAAP is gecertificeerd voor de protocollen 4001 Programma van Eisen, 4002 Bureauonderzoek, 4003 Inventariserend veldonderzoek (landbodems), onderdelen proefsleuven en overig, alsmede 4004 Opgraven (landbodems).

Zie bijlage 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

Figuur 1. Aanduiding plangebied. Inzet: ligging in Nederland (ster).

1.2 Administratieve gegevens

Type onderzoek	Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennd booronderzoek)
Opdrachtgever	Pastorie Parochie H. Paus Johannes XXIII
Bevoegde overheid	Gemeente Houten
Plaats	Houten
Gemeente	Houten
Provincie	Utrecht
Centrumcoördinaten (X/Y)	139713/448749
Toponiem	Plangebied Pastorie Loerikseweg 12
Kadastrale gegevens	Gemeente Houten HTN04, sectie A, perceel 8882
Oppervlakte plangebied	709 m ²
Afbakening onderzoeksgebied	Tijdens onderhavig onderzoek is het plangebied inclusief een zone van 300 m rondom het plangebied onderzocht.
Onderzoeksperiode	April 2024
Uitvoerder	RAAP West
Projectleider	5.1.2e
Projectmedewerkers	5.1.2e
RAAP-projectcode	5.1.2e
Archis-onderzoeksmeldingsnummer	4.1.4
Beheer en plaats documentatie	RAAP regio West te Leiden en op termijn het provinciaal depot, Archis en e-depot.

Tabel 1. Administratieve gegevens.

1.3 Doel- en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting aan de hand van verzamelde informatie over bekende en verwachte archeologische resten. Het inventariserend veldonderzoek (verkennde fase) heeft tot doel de archeologische verwachting voor het gebied te toetsen door de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw en eventuele bodemverstoringen in kaart te brengen. Deze onderzoeksfasen zijn onderdeel van het traject van archeologisch vooronderzoek dat als einddoel heeft de archeologische waarde van het terrein, dan wel de archeologische vindplaats vast te stellen.

Hiertoe is een aantal onderzoeksvragen geformuleerd:

- Hoe ziet de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?
- Welke gegevens met betrekking tot archeologische complexen in en rond het plangebied zijn reeds bekend?
- Wat was het historisch landgebruik van het plangebied en wat is het landgebruik nu en wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?

- Wat is de gespecificeerde verwachting ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied? En wat zijn hiervan de prospectiekenmerken?
- Komt de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw in het plangebied overeen met hetgeen op basis van het bureauonderzoek verwacht werd?
- Dient op basis van de resultaten van het veldonderzoek de gespecificeerde archeologische verwachting te worden bijgesteld?
- Waar en op welke diepte bevinden zich de archeologisch interessante lagen?
- Is de bodemopbouw in het plangebied zodanig (intact) dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?
- Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?
- Kan het archeologisch relevante niveau gewaardeerd worden? Zo ja, wat is de waardering en zo nee, welke informatie is nodig om tot een waardering te komen?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten?
- Op welke wijze kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?
- Met de inzet van welke zoekmethoden kunnen de verwachte archeologische resten systematisch opgespoord worden (zoeksleuven, booronderzoek, veldkartering, geofysisch etc.)?

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek dient ervoor om – op basis van verschillende bronnen – inzicht te krijgen in de genese van het landschap, de bodemopbouw en de sporen die het menselijk gebruik in de loop van de tijd heeft achtergelaten. Met behulp van deze gegevens wordt een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld.

Naast de conform de KNA verplichte bronnen is door de gebiedsexperts van RAAP een beredeneerde keuze gemaakt uit betrouwbare bronnen die voor de archeologische verwachting relevante informatie bevatten (zie bijlage 2 voor de motivering). Daarvoor is gebruik gemaakt van de landelijk en voor RAAP digitaal beschikbare archieven. Voor de beschrijving van de historische situatie is gebruik gemaakt van hiervoor relevante informatiedragers. Voor de actuele metadata van de verzamelde gegevens (gemeente, plaats, etc.) wordt verwezen naar het van toepassing zijnde data-archief.

2.2 Aardkundige situatie

De ontwikkelingen in het Holoceen (de laatste 10.000 jaar) zijn bepalend geweest voor de landschappelijke opbouw in het plangebied (Jansen & Van der Laan, 2009). In deze periode zijn de afzettingen uit het Pleistoceen bedekt geraakt met jongere rivierafzettingen. Als gevolg van het warmere klimaat aan het begin van het Holoceen veranderde het rivierenpatroon. De afvoer van de rivieren werd regelmatig over het jaar verdeeld (de rivieren waren niet meer de helft van het jaar bevroren). Tegelijkertijd nam de begroeiing toe en werden de oevers van de rivieren tot op zekere hoogte gestabiliseerd, waardoor ze zich minder gemakkelijk konden verleggen. De vlechtende rivieren veranderden aldus in meanderende rivieren. Meanderende rivieren kenmerken zich door de aanwezigheid van een kronkelende rivierbedding die zich slechts geleidelijk verlegt. Er treedt een differentiatie op in de afzettingen van een dergelijk riviersysteem. Vlakbij de bedding wordt zandig materiaal afgezet en verder van de bedding af fijner, kleiiger materiaal. Op den duur ontstaan zo naast de bedding zandige oeverwallen en verder weg lager gelegen, kleiige komgronden. De afzetting van het materiaal wordt mede bepaald door de wijze van stromen in de bochten van de rivier. Door de grote stroomsnelheid langs de holle kant (de buitenbocht) ontstaat erosie: de rivier verlegt zich geleidelijk naar buiten toe. Aan de bolle kant (de binnenbocht) wordt materiaal afgezet. Naarmate de rivier zich naar buiten verlegt, ontwikkelt zich aan de binnenkant een kronkelwaard die geheel bestaat uit beddingafzettingen. De kronkelwaard, oeverwallen en rivierbedding vormen samen een zogenaamde stroomgordel. Doordat de rivieren zich verleggen en een nieuwe loop vormen, ontstaat een netwerk van stroomgordels van verschillende ouderdom. Stroomgordels die in het landschap nog als relatief hoge ruggen zichtbaar zijn, worden stroomruggen genoemd. Soms zijn in een stroomrug nog de resten van een vroegere rivierloop te herkennen als een zogenaamde restgeul.

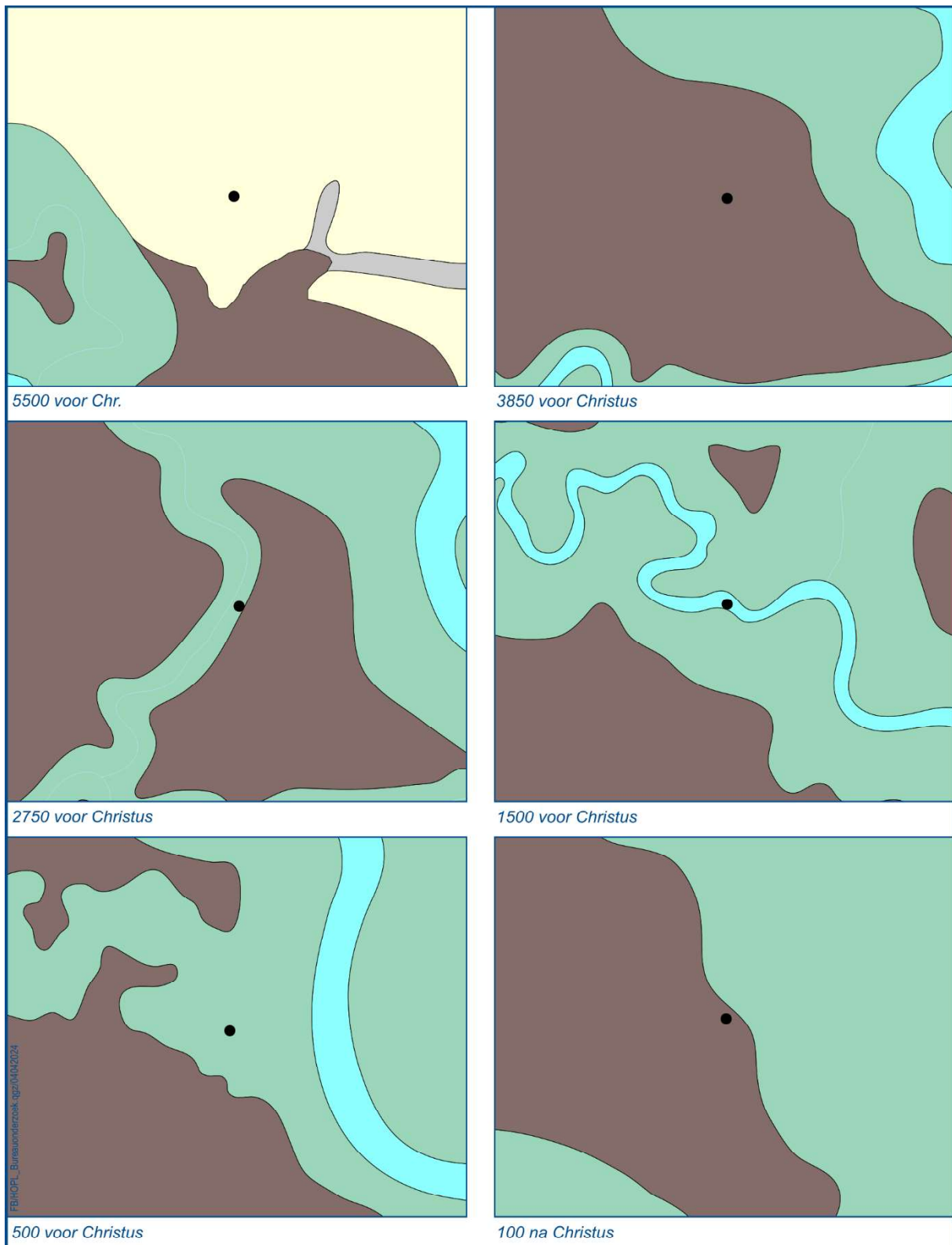
Het plangebied bevindt zich op een dergelijke stroomgordel genaamd Jutphaas. De stroomgordel is in het laat neolithicum ontstaan uit een avulsie van de Rijn waarbij delen van het stroomgebied van de oudere stroomgordel Hoon werden ingenomen (figuur 3). Deze verandering is onder andere waar te nemen op de paleogeografische kaarten (figuur 2). In opvolgende jaren verplaatst de Jutphaas stroomgordel zich in noordelijke richting waarna deze in de late bronstijd uiteindelijk verland.

Tegelijkertijd werd het plangebied onderdeel van het komgebied van de Houten stroomgordel en uiteindelijk de Kromme Rijn in het oosten en de Lek in het zuiden. In de komgebieden vond veengroei plaats, zoals kan worden opgemaakt uit de geologische kaart (figuur 4).

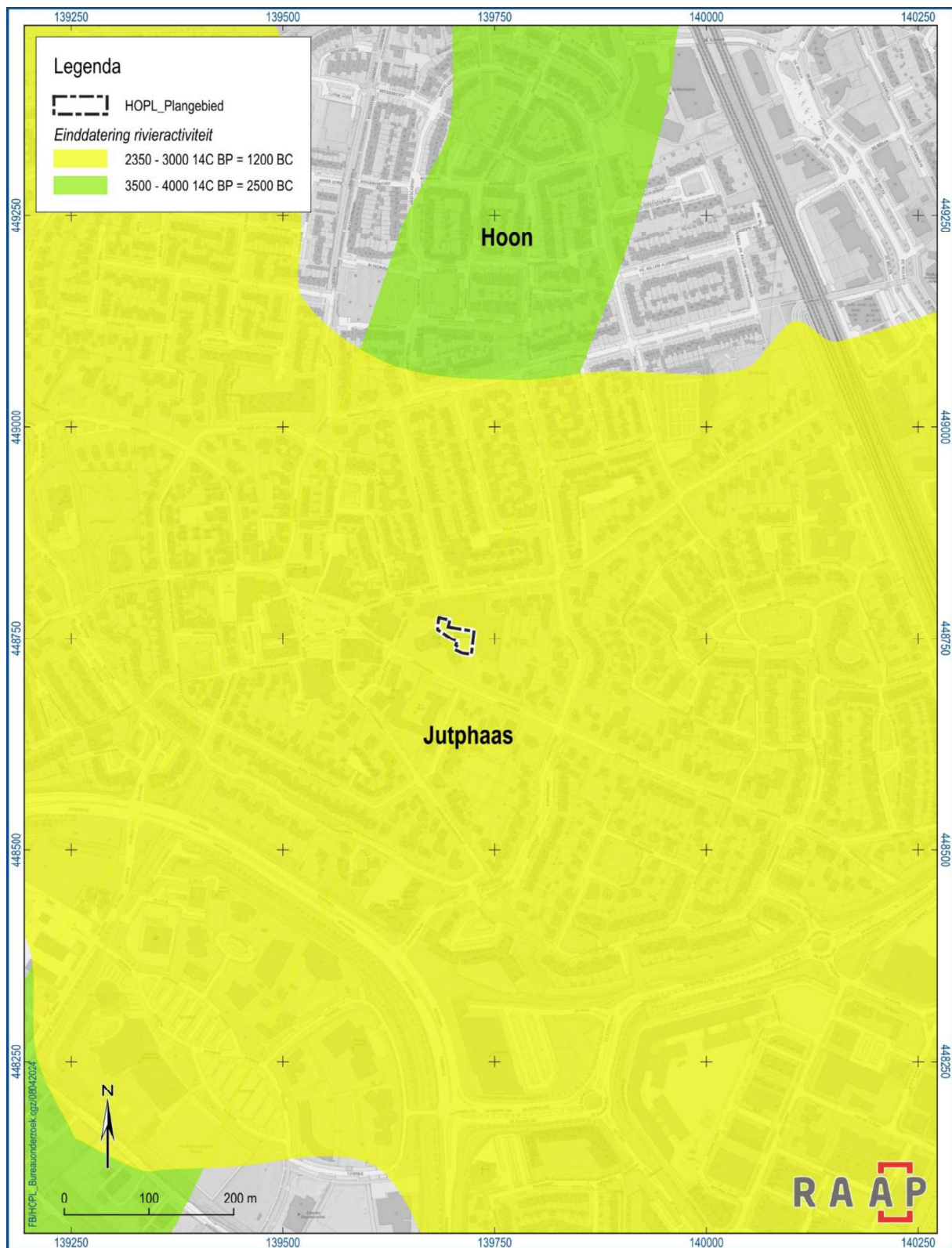
Ten westen van het plangebied is op de bodemkaart een zone aangegeven die als terp wordt aangeduid (figuur 5). Gezien de afmetingen is het aannemelijk dat de terp zich ook in de ondergrond van het plangebied bevindt. Terpen zijn vanaf de middeleeuwen in het landschap te vinden.

Geologische situatie (Weerts e.a., 2006; TNO, 2021)	Volgens de geologische overzichtskaart bevindt het plangebied zich in een zone waarin komafzettingen met veenlagen op stroomgordelafzettingen liggen (kb; figuur 4). Aan weerszijden van deze zone zijn gebieden komafzettingen aanwezig (k).
Geomorfologische situatie (Koomen & Maas, 2004)	Plangebied is niet gekarteerd. In de omgeving zijn met name stroomgordels (B44) en riviervlaktes (M446 en M48) waar te nemen.
Ouderdom geomorfologische structuur	Holoceen
Bodemkundige situatie	Plangebied is niet gekarteerd vanwege het bebouwde gebied. Buiten het bebouwde gebied bevinden zich kalkloze poldervaaggronden (Rd90C, Rn44C, Rn47C, Rn67C). Tevens is ten westen van het plangebied een gebied als "terp" geïdentificeerd. Het betreft hier echter in feite een oude bewoningsgrond en een doelbewust opgehoogd terrein.
Verwachte diepteligging van archeologisch relevante lagen	In de ophogingslagen van de terp en in de oeverafzettingen van de stroomgordel

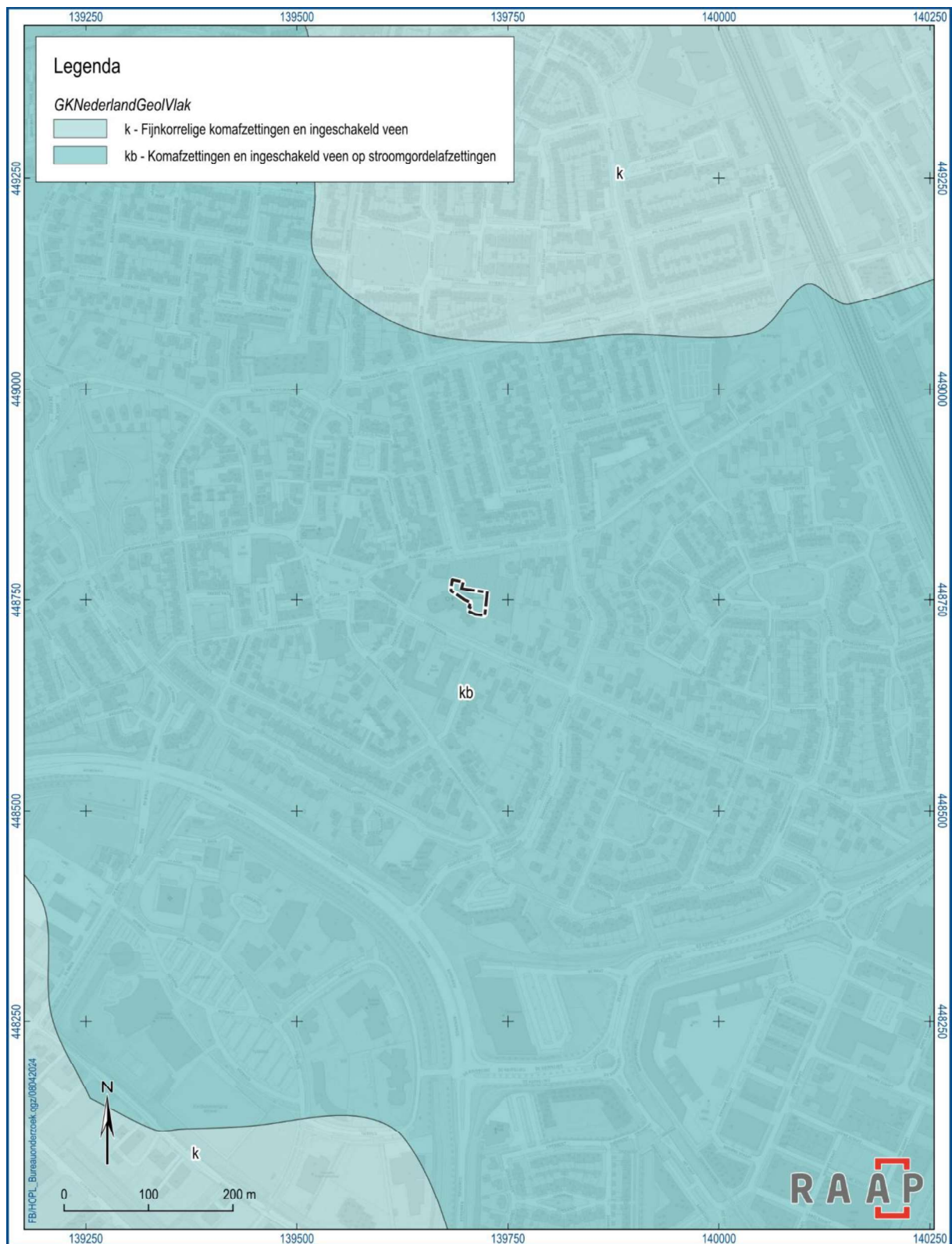
Tabel 2. Overzicht van geologische, geomorfologische en bodemkundige kenmerken van het plangebied en de directe omgeving.

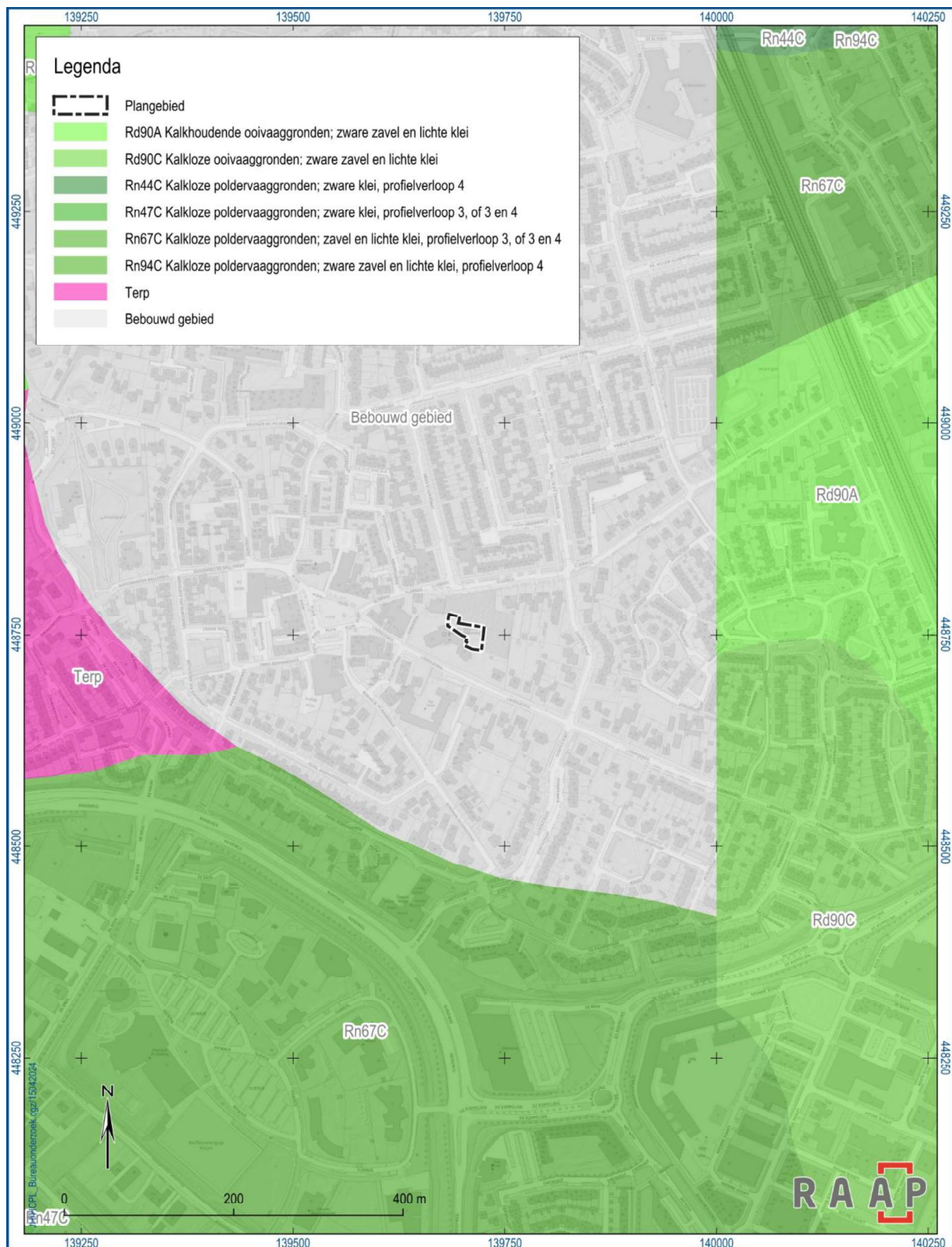
Figuur 2. Plangebied weergegeven op de paleogeografische kaarten.

Figuur 3. Plangebied weergegeven op de digitale versie van de stroomgordelkaart van 5.1.2e en 5.1.2e 2012.

Figuur 4. Plangebied weergegeven op de geologische kaart

2.3 Archeologische gegevens

Gemeentelijk archeologiebeleid

Bestemmingsplan	Zie paragraaf 1.1
Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart	Zie paragraaf 1.1
Gemeentelijke archeologische beleidskaart	Zie paragraaf 1.1

Tabel 3. Overzicht van het geldende archeologiebeleid en achterliggende verwachtingskaart.

Bekende archeologische gegevens

Binnen een straal van 300 m is een archeologisch monument aangetroffen. Het betreft de Dorpskern van Houten die zich op de Jutphaas stroomgordel bevindt.

Monument	Ligging	Complex	Datering	Diepte	Waarde
12077	Plangebied bevindt zich in archeologisch monument	Nederzetting	Late middeleeuwen – nieuwe tijd	Onbekend	Hoge archeologische waarde

Tabel 4. Overzicht van de bekende archeologische monumenten in en rond het plangebied.

In de directe omgeving zijn vier vondstlocaties bekend. Hier zijn met name fragmenten aardewerk aangetroffen tijdens onder andere veldkarteringen. De meeste vondsten dateren uit de middeleeuwen met een uitschieter, hiervan ligt de datering in de midden Romeinse tijd.

Zaakidentificatienr.	Ligging	Complex	Datering	Materiaal	Diepte	Verzamelwijze
3062086100	48 m west	Complextype niet te bepalen	Late middeleeuwen – nieuwe tijd	Keramik, maalsteen	Onbekend	Particulier 2003
3110629100	160 m west	Kerkhof	Late middeleeuwen – nieuwe tijd	Keramik, tufsteen	1,80 m - mv	Particulier 1956
2844391100	140 m noord	Complextype niet te bepalen	Middeleeuwen	Keramik	Onbekend	Inspectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 1964
2751298100	198 m zuid	Bewoning (inclusief verdediging) onbepaald	(Midden) Romeinse tijd	Keramik	Onbekend	Veldkartering Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 1982

Tabel 5. Overzicht van de bekende archeologische vondstlocaties in en rond het plangebied.

Eerder in de omgeving uitgevoerd onderzoek volgens Archis 3

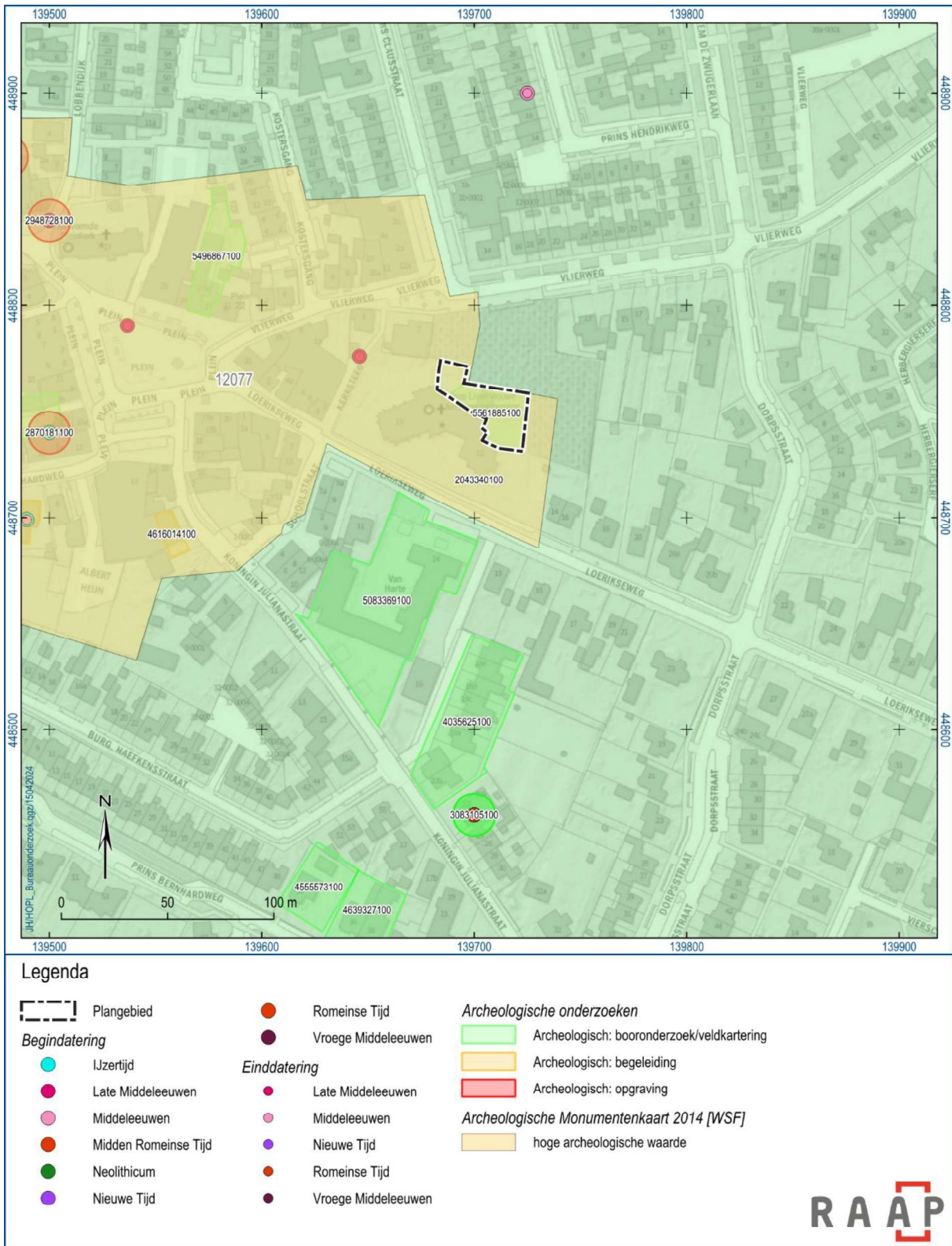
Er zijn meerdere archeologische onderzoeken in de omgeving van het plangebied uitgevoerd. Tijdens de onderzoeken zijn enkele archeologische niveaus aangetroffen. Deze zijn in oeverafzettingen gevonden en dateren uit de late middeleeuwen – nieuwe tijd.

Wanneer de vondstlocaties en hun landschappelijke inbedding bekeken worden in vergelijking met de situering van het plangebied, dan blijkt dat er kans aanwezig is voor het aantreffen van archeologische lagen in de oeverafzettingen van de Jutphaas stroomgordel. Met name het direct ten zuiden van het plangebied uitgevoerde onderzoek geeft bruikbare informatie. Hier bevindt zich rond ca. 2 m +NAP een

potentieel archeologisch niveau in de vorm van een cultuurlaag, welke in de oeverafzettingen van de Jutphaas-stroomgordel is gevormd (zaakidentificatie 5083369100).

Zaakidentificatie	Resultaat/Advies	Uitvoerder
4555573100	Het onderzoek heeft geen archeologische lagen in onder andere de oeverafzettingen opgeleverd. De bodem blijkt tot in de top van de natuurlijke afzettingen te zijn verstoord die zich tussen 0,80 - 1,0 m -mv bevindt. Geen vervolgonderzoek geadviseerd.	Booronderzoek Transect 2017
4639327100	Het onderzoek heeft geen archeologische lagen opgeleverd. De bodem blijkt tot in de top van de oeverafzettingen te zijn verstoord. Deze is circa 0,7 m dik. Geen vervolgonderzoek geadviseerd.	Booronderzoek Transect 2018
3083105100	Geen rapport/ eerste bevindingen beschikbaar	Veldkartering Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 1982
2751305100	Geen rapport/ eerste bevindingen beschikbaar	Veldkartering Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 1983
5083369100	Tijdens het onderzoek zijn resten uit de nieuwe tijd aangetroffen. Resten uit de periode ijzertijd - middeleeuwen worden daarnaast ook in de ondergrond verwacht vanwege de aangetroffen oeverafzettingen met in enkele boringen een cultuurlaag tussen 0,5 en 1,60 m -mv (ca. 2 m +NAP). Er is een advies voor vervolg gegeven.	Booronderzoek Econsultancy BV 2021
2043340100	Geen rapport/ eerste bevindingen beschikbaar	Veldkartering Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 1960
2870181100	Geen rapport/ eerste bevindingen beschikbaar	Opraving Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 1977
4035625100	Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat de ondergrond is opgebouwd uit oeverwal-/kronkelwaardafzettingen op beddingafzettingen. In de ondergrond zijn geen archeologisch relevante lagen of indicatoren aangetroffen. Geen vervolg geadviseerd afgezien van een noordelijke locatie, hier worden resten van historische bebouwing verwacht.	Booronderzoek Econsultancy BV 2017
2751298100	Geen rapport/ eerste bevindingen beschikbaar	Veldkartering Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 1982
5137736100	Tijdens het onderzoek zijn twee archeologische lagen in de oeverafzettingen aangetroffen. Het betreft lagen die, aan de hand van het aangetroffen aardewerk, in ten minste de middeleeuwen en nieuwe tijd kunnen worden gedateerd. Er is een vervolg geadviseerd.	Booronderzoek Buro voor Archeologie 2021.
2948728100	Geen rapport/ eerste bevindingen beschikbaar	Opraving particulier 1992
4616014100	Eerste bevindingen bevat geen informatie over de resultaten	Begeleiding Stichting Archeologie Houten 2013
5496867100	Geen rapport/ eerste bevindingen beschikbaar	Booronderzoek Transect 2024
4758398100	Tijdens de opgraving zijn resten van waterputten en een kuil aangetroffen die van of na 1889 dateert. Het archeologisch niveau heeft naast de waterputten en kuil geen sporen opgeleverd die aanvullende aanwijzingen over het gebruik van het plangebied opgeleverd.	Opraving Transect 2020

Tabel 6. Overzicht van eerder archeologisch onderzoek in en rond het plangebied.

Figuur 6. Overzichtkaart archeologische gegevens uit de directe omgeving van het plangebied.

2.4 Historische situatie

Op basis van historische kaarten kan inzicht worden verkregen in het historisch gebruik van een gebied van na de late middeleeuwen tot begin 20e eeuw. In die periode was men veel meer dan nu gebonden aan de (on)mogelijkheden die het natuurlijke landschap bood voor bewoning en andere vormen van landgebruik. Het historisch gebruik zegt daarmee iets over de archeologische potentie van het gebied. Daarnaast kan het informatie leveren over eventuele bodemverstoringen die in het verleden hebben plaatsgevonden.

In de loop van de Middeleeuwen vonden in de omgeving van het plangebied ontginningen plaats. Het plangebied ligt in een zone met onregelmatige blokverkavelingen. In de loop van de Middeleeuwen vonden in de omgeving van het plangebied ontginningen plaats. Vanuit Houten vormden de Loerikseweg, de Koedijk, de Wulfsedijk en de Odijkerweg de ontginningsassen (Blijdenstijn, 2005). Bewoning heeft zich hierlangs ontwikkeld. Het plangebied zelf ligt niet direct aan een ontginningsas (Blijdenstijn, 2005).

Op basis van de oudst geraadpleegde historische kaarten blijkt het plangebied geen onderdeel uit te maken van de dorpskern. Het plangebied lijkt net ten oosten van de kern te liggen (figuur 7).

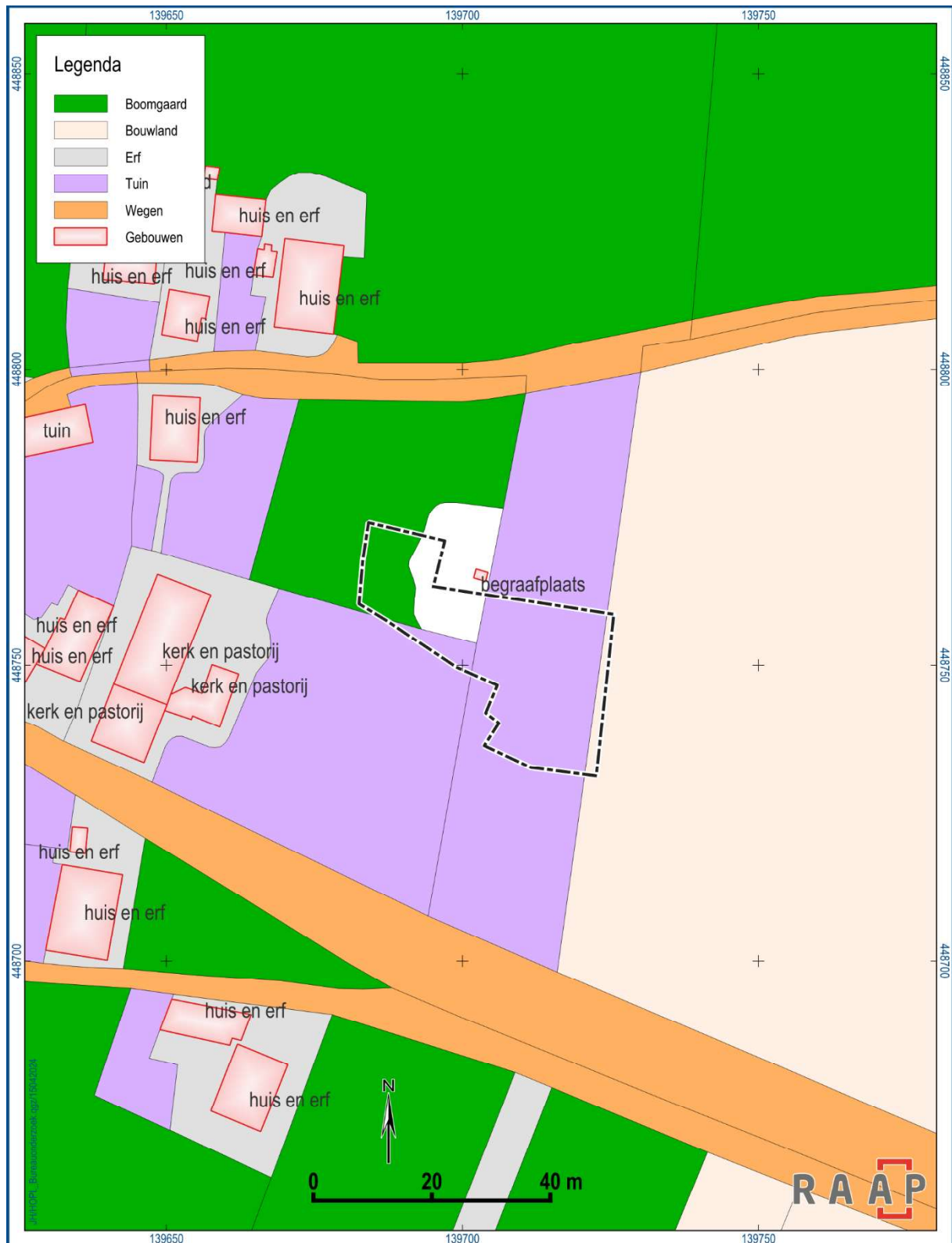
In 1798 wordt door de katholieke gemeenschap van Houten, een boerderij gekocht direct ten westen van het plangebied. De boerderij wordt verbouwd tot kerk met pastorie. In 1829 wordt op een voormalige boomgaard een begraafplaats aangelegd. Het betreft de begraafplaats die momenteel nog direct ten noorden van het plangebied aanwezig is.¹ Op de kadastrale minuut uit 1832 (figuur 8) is te zien dat het plangebied zelf nog onbebouwd is en deels bestaat uit tuin, boomgaard en begraafplaats. In 1884/1885 wordt ten oosten van de bestaande kerk een nieuwe kerk met pastorie gebouwd. Opvolgende kaarten geven een soortgelijk beeld weer, waarin het plangebied deel uitmaakt van tuinen, erven en een begraafplaats (figuur 9). Tegenwoordig zijn zowel de kerk als de pastorie (uitgezonderd de garage) opgenomen in het Rijksmonumentenregister.²

¹ www.oudhouten.nl

² www.monumenten.nl; nrs. 22665 en 511664.

Figuur 7. Plangebied weergegeven op de kaart van De Roy uit 1696.

Figuur 8. Plangebied weergegeven op de kadastrale minuut van 1832.

Figuur 9. Overzicht van historische kaarten.

2.5 Huidige situatie

Aan de hand van actuele gegevens van recente luchtfoto's, Google Street View, locatiebezoek en navraag bij de opdrachtgever zijn de onderstaande zaken over de huidige situatie te melden.

Huidig grondgebruik	Kerkelijk terrein
Hoogteligging maaiveld	3,1 m +NAP
Grondwatertrap of -stand	Grondwatertrap VI: hoogste gemiddelde grondwaterstand bevindt zich tussen 0,40 – 0,80 m -mv en de laagste gemiddelde grondwaterstand ligt dieper dan 1,20 m -mv
Milieutechnische condities	Geen informatie bekend over milieukundig onderzoek op het Bodemloket
Aanwezige constructies (funderingen, kelders e.d.)	Geen
Locatie en diepte van kabels/leidingen	Zie figuur 10

Tabel 7. Overzicht van de huidige situatie van het plangebied.

Figuur 10. Luchtfoto van het plangebied.

2.6 Toekomstige situatie

Uit navraag bij de opdrachtgever is het volgende gebleken over de toekomstige situatie:

Aard	De sloop en bouw van bijgebouwen
Omvang en diepte	In het noordwesten van het plangebied komt een schuur met een oppervlak van circa 28 m ² en in het midden van het plangebied wordt een deel van het bijgebouw gesloopt in en komt een nieuw gebouw (circa 252 m ²) voor in de plaats.
Invloed op maaiveld en grondwater	Onbekend
Toekomstig gebruik	Ongewijzigd
Toekomstige gebruiker	Ongewijzigd

Tabel 8. De toekomstige situatie.

2.7 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de tijdens het bureauonderzoek verzamelde gegevens is een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld. Deze geeft inzicht in de aard en de ouderdom (inclusief omvang en uiterlijke kenmerken), (diepte)ligging, en gaafheid van eventueel aanwezige archeologische resten.

Aard en ouderdom

Het verspreidingspatroon van archeologische vindplaatsen is voor een groot deel gerelateerd aan de fysieke eisen die de mens stelde aan de leef- en woonomgeving. Het meest markant zijn de verschillen tussen jager-verzamelaars enerzijds en landbouwers anderzijds.

Jager-verzamelaars

In de steentijd (paleolithicum t/m neolithicum) leefden de mensen voornamelijk van de jacht, visvangst en het verzamelen van eetbare planten en vruchten. Deze zogenaamde jager-verzamelaars trokken door het landschap en verbleven alleen tijdelijk op een plek. Uit een ruimtelijke analyse blijkt dat hun kampementen in vrijwel alle gevallen waren gesitueerd op de overgang van nat naar droog. Nabij dergelijke gradiëntzones waren namelijk de meeste voedselbronnen voorhanden en was (drink)water bereikbaar.

Het oppervlak uit de steentijd bevindt zich op meer dan 10 m –mv. Er is onvoldoende informatie voorhanden over de aan- of afwezigheid van gradiëntzones. Er geldt dan ook een niet nader gespecificeerde archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de steentijd.

Landbouwers

Met de introductie van de landbouw (vanaf het neolithicum) werd de mate waarin gronden geschikt waren om te beakkeren een steeds belangrijker factor in de locatiekeuze van de mensen. De eerste akkergronden werden aangelegd op de van nature vruchtbaarste gronden. Bovendien moesten de gronden goed ontwaterd zijn.

Het plangebied kenmerkt zich door haar ligging in het stroomgebied van de Rijn. Dit gebied raakte in het neolithicum deels overgroeid met veen. Het plangebied maakte deel uit van dit veengebied dat in principe niet geschikt voor bewoning. In het laat neolithicum vond een stroomgordelverlegging plaats

waarbij het plangebied in eerste instantie naast de nieuwgevormde geul (Hoon stroomgordel) kwam te liggen. In de vroege bronstijd verlandde deze geul en verplaatste een zuidelijk gelegen Jutphaas stroomgordel zich in noordelijk richting waarbij het plangebied in de geul kwam te liggen. Potentiele niveaus die zich in de afzettingen van de Hoon stroomgordel hebben gevormd zullen niet meer in het plangebied aanwezig zijn. Hierdoor geldt er een lage verwachting voor de periode neolithicum – bronstijd.

In de late bronstijd verlandde de Jutphaas stroomgordel en vond opnieuw een avulsie plaats waarbij de Houten stroomgordel een kilometer ten westen van het plangebied kwam te liggen. Hierdoor zouden komafzettingen van onder andere deze stroomgordel in de ondergrond van het plangebied kunnen liggen. Na verlanding vormde Jutphaas stroomgordel door differentiële klink een hoger gelegen locatie vanwege haar zandige afzettingen dan de kleiige en venige locaties in het landschap. Hierdoor zouden in de bovenliggende oeverafzettingen van de stroomgordel, die vermoedelijk tijdens de laatste fase van de Jutphaas stroomgordel zijn afgezet, archeologische resten van nederzettingen van de periode ijzertijd – middeleeuwen verwacht. Dergelijke vindplaatsen zijn over het algemeen 500 - 2000 m² in omvang en kenmerken zich door de aanwezigheid van een archeologische laag met fragmenten houtskool, verbrande leem, aardewerk en al dan niet verbrand bot, voor de perioden vanaf de middeleeuwen kunnen daar nog mortel- en baksteenpuin bij komen. Bovendien kunnen op basis van de bodemkaart terplagen in het plangebied worden aangetroffen die hoogstwaarschijnlijk in de middeleeuwen zijn gevormd.

Op basis van het historisch kaartmateriaal blijkt dat er in de nieuwe tijd geen bewoning in het plangebied heeft plaatsgevonden. Het plangebied was echter een perceel dat aan het begin van de 19e eeuw deels als tuin werd gebruikt. Het westelijke gedeelte was eigendom van een mogelijke voorloper van de huidige kerk. Aan het einde van het 19e eeuw werd het plangebied in zijn geheel onderdeel van kerkelijk terrein. Zodoende worden in het plangebied kerkgerelateerde resten van verwacht uit de nieuwe tijd.

(Diepte)ligging

Het plangebied kenmerkt zich door een gestapeld landschap waarin meerdere archeologische niveaus voorkomen. In de afzettingen van de Houten stroomgordel kunnen resten uit de ijzertijd – nieuwe tijd aanwezig zijn.

Fysieke kwaliteit

Aangezien in het plangebied afdekkende pakketten aanwezig zijn is mogelijk sprake van een goede conservering van de archeologische resten.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied is ontgonnen voor de landbouw, waaronder mogelijk ook een boomgaard. Regelmatige landbouwkundige werkzaamheden resulteren meestal in een bouwvoor met een gemiddelde dikte van 30 tot 40 cm. Indien er sprake is geweest van een boomgaard zijn diepere bodemverstoringen als gevolg van het planten en uitgraven van bomen niet uitgesloten. Eventuele archeologische resten kunnen daarom tot aanzienlijke diepte verstoord zijn. Plaatselijk kunnen echter met name grondsporen nog onder de bouwvoor bewaard zijn gebleven. Tevens blijken mogelijke terplagen in de ondergrond aanwezig te zijn waardoor die ook als zekere conservering dienen voor archeologische resten.

3 Veldonderzoek

3.1 Methode

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een verkennend booronderzoek. De gevolgde onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van onderhavig bureauonderzoek en het Plan van Aanpak. Het veldonderzoek is uitgevoerd op 9 april 2024.

Daartoe zijn vijf boringen zo optimaal mogelijk verspreid geplaatst (figuur 13).

Er is geboord tot maximaal 200 cm -mv met een Edelmanboor (7 cm) en een gutsboor (3 cm). De boringen zijn tijdens het veldwerk lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) digitaal beschreven in het boorbeschrijvingssysteem van RAAP (Deborah3: zie bijlage 3) en met behulp van een RTK-GPS ingemeten. Van alle boringen is de hoogte bepaald eveneens met behulp van een RTK-GPS.

Hoewel het onderzoek een verkennend onderzoek betreft, is het opgeboorde materiaal in het veld door middel van verbrokkeling en versnijding gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken).

3.2 Resultaten

3.2.1 *Veldwaarnemingen*

Het plangebied bestaat uit tuin met tegel- en grindverharding (figuur 11).

Figuur 11. Plangebied, gezien in westelijke richting (Foto: Delfgou architectuur en monumenten).

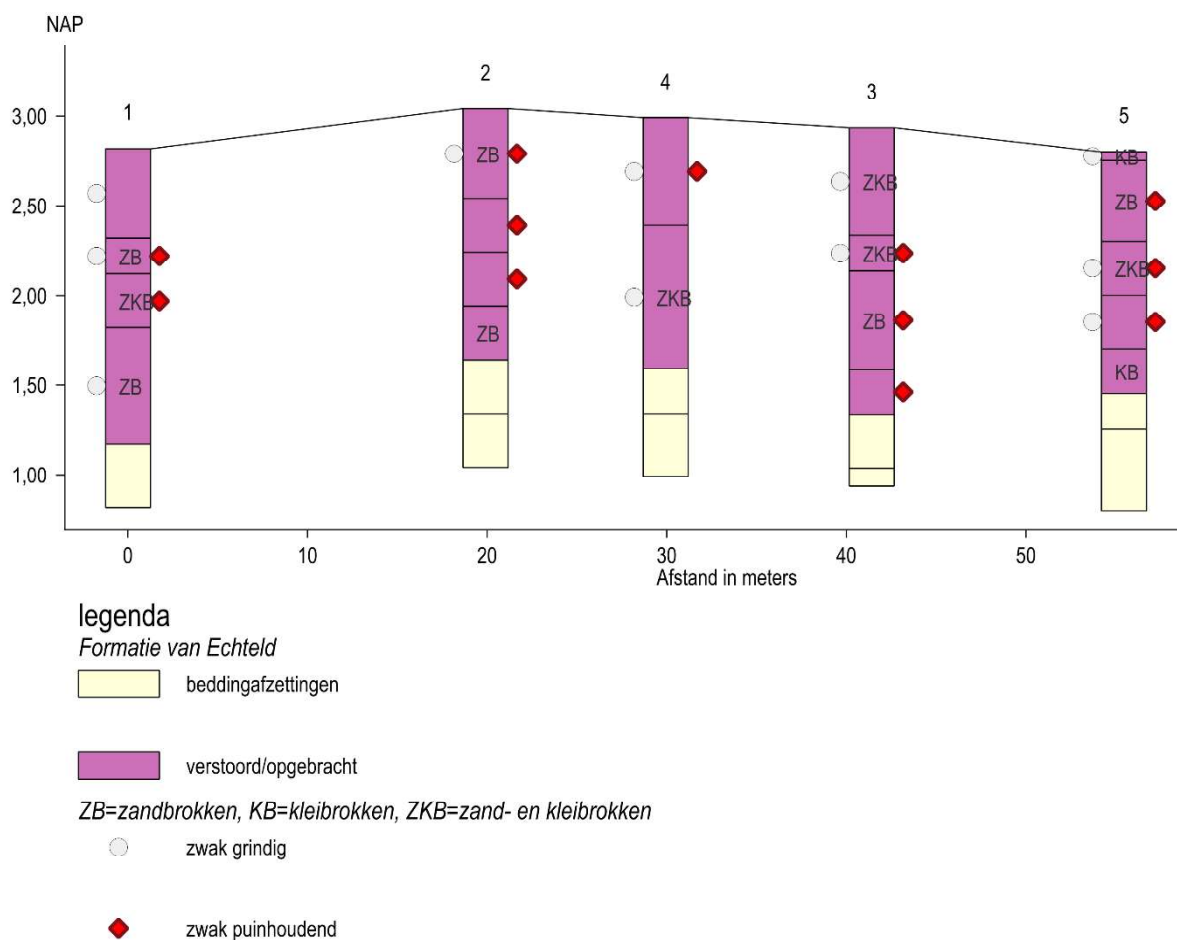
3.2.2 Geologie en bodem

De boorgegevens zijn weergegeven in bijlage 3. Tevens is de lithogenese van de ondergrond ter plaatse van de boringen weergegeven in figuur 12. De locatie van de boorpunten is weergegeven op figuur 13.

Het onderste aangetroffen pakket bestaat uit een grijs pakket zwak siltig matig fijn zand. In boring 4 bevat het pakket een ingeschakelde laag (verspoelde) humus. Naar boven toe gaat het pakket geleidelijk tot diffuus over in een pakket matig siltig en/of zeer fijn zand. In boring 3 kon hierbinnen enige gelaagdheid worden onderscheiden. Beide zandpakketten worden geïnterpreteerd als beddingafzettingen. De top van deze afzettingen bevindt zich op 135 cm -mv (boring 5) of dieper. Ten opzichte van NAP bevindt de top zich rond 150 cm +NAP.

Hierboven bevindt zich een tamelijk heterogeen pakket bestaande uit hoofdzakelijk zwak tot sterk zandige klei met een licht- of donkergrijsbruine of -bruingrijze kleur. Plaatselijk komen enkele decimeters dikke zandlagen voor. Het pakket kenmerkt zich verder door de aanwezigheid van zand- en/of kleibrokken. Bovendien bevat het pakket in alle boringen enkele puinresten en een bijmenging van grind.

In boring 1 is onderin het pakket een ijzeren spijker aangetroffen en in boring 3 bevat het pakket tussen ca. 80 en 135 cm -mv enkele houtskoolfragmenten. Direct naast boring 4 is een eerdere poging op 150 cm gestaakt omdat op dit niveau op een hard voorwerp (vermoedelijk baksteen-puin) werd gestuit.

Figuur 12. Lithogenetisch dwarsprofiel door de boringen.

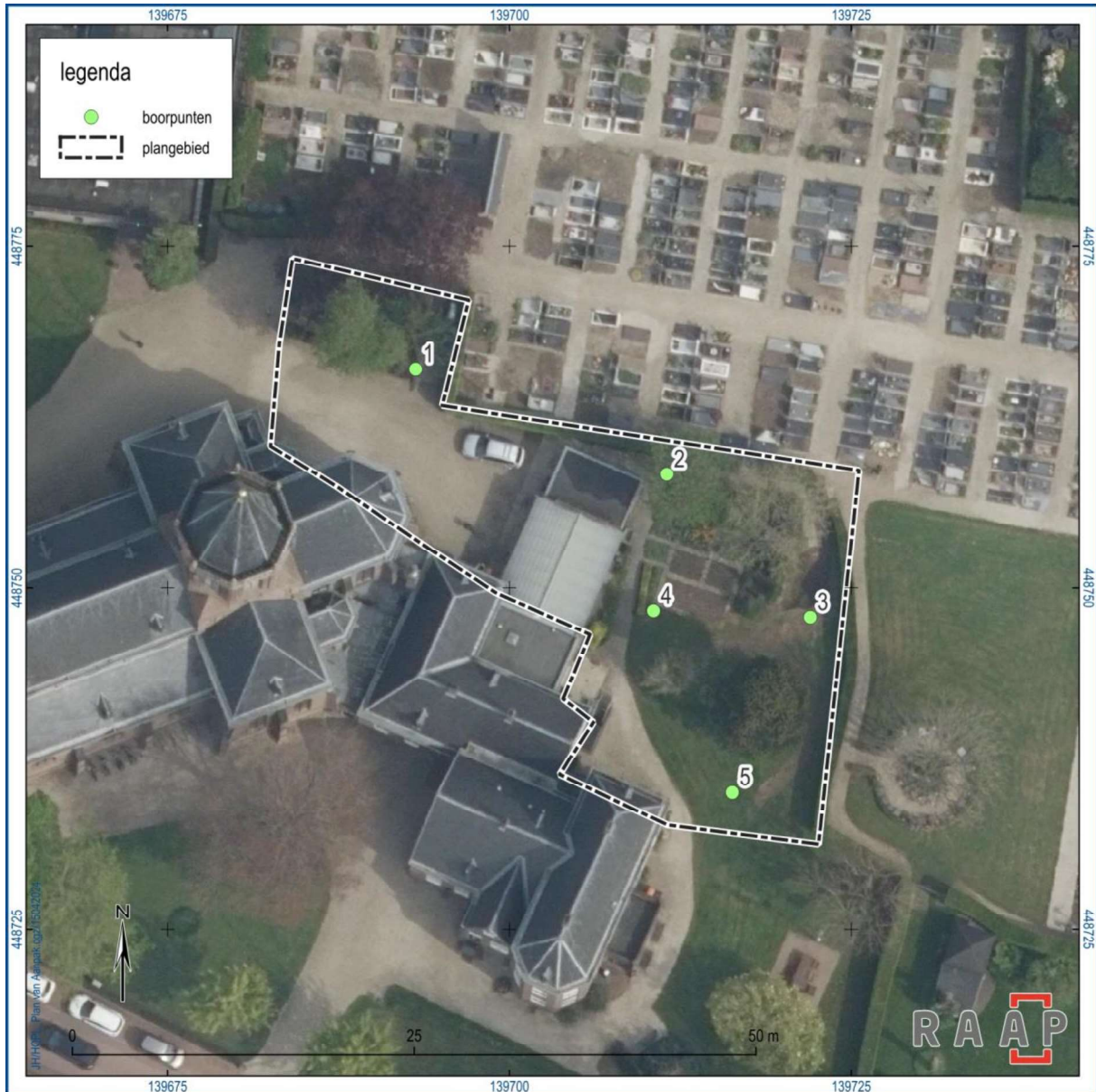
3.2.3 Archeologische indicatoren

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Let wel, het onderzoek betrof een verkennend booronderzoek en had ook niet tot doel archeologische vindplaatsen op te sporen, aangezien de boordichtheid en boordiameter hiertoe ontoereikend waren.

3.3 Archeologische relevantie

De verwachte oeverafzettingen zijn niet aangetroffen. Wel zijn tot ca. 165 cm diepe bodemverstoringen aangetroffen, welke tot in de beddingafzettingen reiken. Direct ten zuiden van het plangebied werden de oeverafzettingen aangetroffen rond 2 m +NAP (zaakidentificatie 5083369100), maar in het plangebied is de ondergrond tot ca. 1,5 m +NAP verstoord. Door deze bodemverstoringen is er geen

sprake meer van intacte oeverafzettingen binnen het plangebied. Het verstoorde pakket is vermoedelijk (sub)recent van ouderdom en heeft evenmin archeologische relevantie.

Figuur 13. Resultaten verkennend booronderzoek.

4 Conclusies en advies

4.1 Conclusie

Op grond van de onderzoeksresultaten en onder verwijzing naar de doelstellingen, kunnen de volgende uitspraken worden gedaan:

De verwachte oeverafzettingen zijn niet aangetroffen. Wel zijn tot ca. 165 cm diepe bodemverstoringen aangetroffen, welke tot in de beddingafzettingen reiken. Door deze bodemverstoringen is er geen sprake meer van intacte oeverafzettingen binnen het plangebied. Het verstoorde pakket is vermoedelijk (sub)recent van ouderdom en heeft evenmin archeologische relevantie.

4.2 Advies

Op basis van de resultaten van dit onderzoek blijkt dat in het plangebied geen archeologische resten bedreigd worden. Daarom wordt in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen vervolgstap uit het proces van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ) noodzakelijk geacht.

4.3 Tot slot

Dit rapport geeft (selectie)adviezen. Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Houten, deze al dan niet over te nemen in de vorm van een (selectie)besluit.

Literatuur

- Koomen, A.J.M. & G.J. Maas, 2004. Geomorfologische kaart Nederland (GKN). Achtergronddocument bij het landsdekkende digitale bestand. Alterra-rapport 1039, Wageningen.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- SIKB, 2016. Beoordelingsrichtlijn Archeologie. BRL SIKB 4000. SIKB, Gouda.
- TNO, 2021. Geologische overzichtskaart Nederland. <https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>
- Weerts, H., J. Schokker, K. Rijdsijk & C. Laban, 2006. Geologische overzichtskaart van Nederland. TNO Bouw en Ondergrond, Utrecht.
- Blijdenstijn, R., 2005. Tastbare tijd: cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht. Provincie Utrecht/PlanPlan, Amsterdam.

Overzicht van figuren, tabellen, bijlagen en appendices

Figuren:

Figuur 1. Aanduiding plangebied. Inzet: ligging in Nederland (ster).	6
Figuur 2. Plangebied weergegeven op de paleogeografische kaarten.	11
Figuur 3. Plangebied weergegeven op de digitale versie van de stroomgordelkaart van Stouthamer en Cohen 2012.	12
Figuur 4. Plangebied weergegeven op de geologische kaart	13
Figuur 5. Plangebied weergegeven op de bodemkaart.	14
Figuur 6. Overzichtskaart archeologische gegevens uit de directe omgeving van het plangebied.	17
Figuur 7. Plangebied weergegeven op de kaart van De Roy uit 1696.	19
Figuur 8. Plangebied weergegeven op de kadastrale minuut van 1832.	20
Figuur 9. Overzicht van historische kaarten.	21
Figuur 10. Luchtfoto van het plangebied.	23
Figuur 11. Plangebied, gezien in westelijke richting (Foto: Delfgou architectuur en monumenten).	27
Figuur 12. Lithogenetisch dwarsprofiel door de boringen.	28
Figuur 13. Resultaten verkennend booronderzoek.	29

Tabellen:

Tabel 1. Administratieve gegevens.	7
Tabel 2. Overzicht van geologische, geomorfologische en bodemkundige kenmerken van het plangebied en de directe omgeving.	10
Tabel 3. Overzicht van het geldende archeologiebeleid en achterliggende verwachtingskaart.	15
Tabel 4. Overzicht van de bekende archeologische monumenten in en rond het plangebied.	15
Tabel 5. Overzicht van de bekende archeologische vondstlocaties in en rond het plangebied.	15
Tabel 6. Overzicht van eerder archeologisch onderzoek in en rond het plangebied.	16
Tabel 7. Overzicht van de huidige situatie van het plangebied.	22
Tabel 8. De toekomstige situatie.	24

Bijlagen:

Bijlage 1. Tijdschaal	
Bijlage 2. Motivatie geraadpleegde bronnen	
Bijlage 3. Boorbeschrijvingen	

Bijlage 1. Tijdschaal

Archeologische perioden			
Tijdperk		Datering	
Recente tijd			
Nieuwe tijd	C	1945	
	B	1850	
	A	1650	
Middeleeuwen	Laat B	1500	
	Laat A	1250	
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	1050
		C: Karolingische tijd	900
		B: Merovingische tijd	725
		A: Volksverhuizingstijd	525
Romeinse tijd	Laat	450	
	Midden	270	
	Vroeg	70 na Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	15 voor Chr.
		Midden	250
		Vroeg	500
	Bronstijd	Laat	800
		Midden	1100
		Vroeg	1800
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2000
		Midden	2850
		Vroeg	4200
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	4900/5300
		Midden	6450
		Vroeg	8640
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	9700
		Jong B	12.500
		Jong A	16.000
Midden		35.000	
Oud		250.000	

label1_standard_Archeologisch_RAAP_2014

Bijlage 2. Motivatie geraadpleegde bronnen

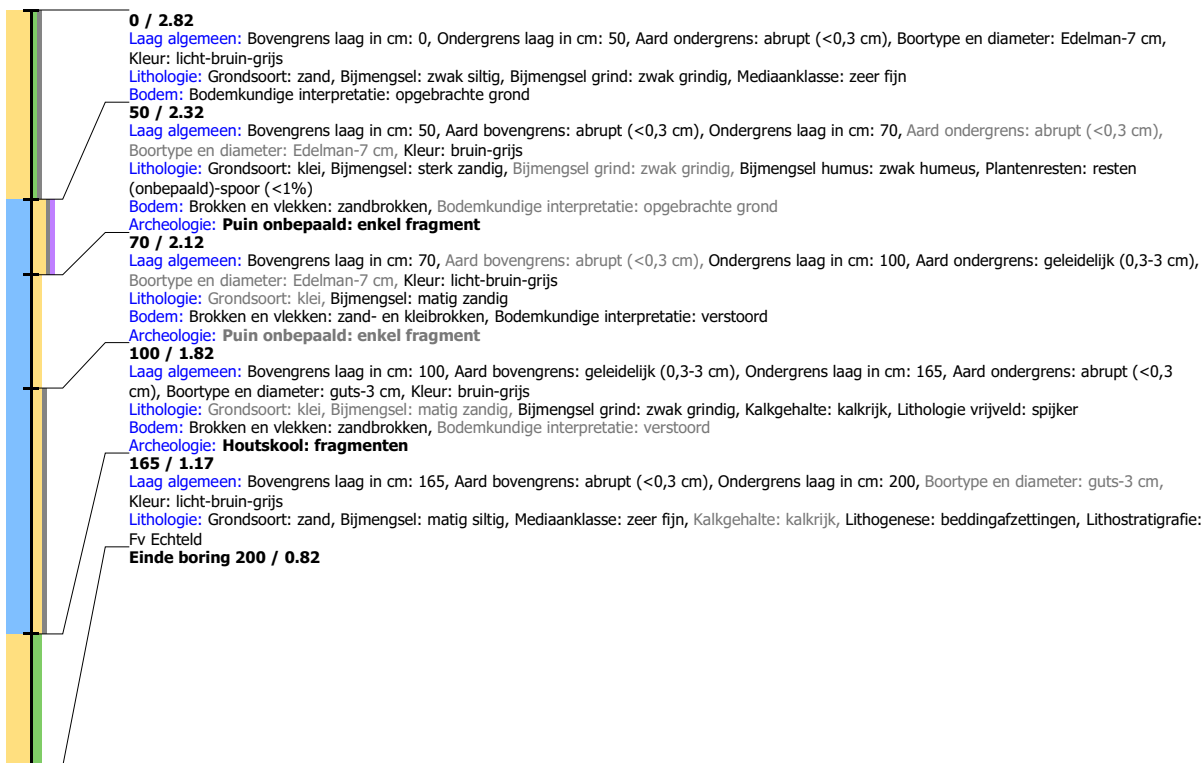
LS03 en LS04, motivatie voor de keuze van de geraadpleegde bronnen (+ indien van toepassing)

Bron	Geraadpleegd en afgebeeld/beschreven	Geraadpleegd, niet afgebeeld	Niet beschikbaar voor dit plan-/onderzoeksgebied	Bevat geen (nieuwe) relevante informatie	Opmerking
Bodemkaart van NL	x				
Geologische kaart van NL	x				
Geomorfologische kaart van NL	x				
Gedetailleerde bodemkaarten				x	
DINO		x			
Gegevens milieukundig bodemonderzoek			x		
Actueel Hoogtebestand Nederland	x				
Lucht- en satellietfoto's	x				
Topografische kaart van Nederland	x				
Oud(st)e kadasterkaarten	x				
Historische kaarten van Nederland	x				
Beeldmateriaal bouwhistorie	x				
Archeologische en cultuurhistorische rapportages	x				
Archieven (RAAP)				x	
Eigenaar en gebruiker	x				
AMK	x				
Archis	x				
CMA	x				
CAA	x				
CHW	x				
Literatuur (arch./aardwet.)	x				
Gebiedsgerichte specialisten				x	
Amateurarcheologen		x			
Gemeentelijke waarden- of verwachtingskaart		x			
Archeologisch depot				x	

Bijlage 3. Boorbeschrijvingen

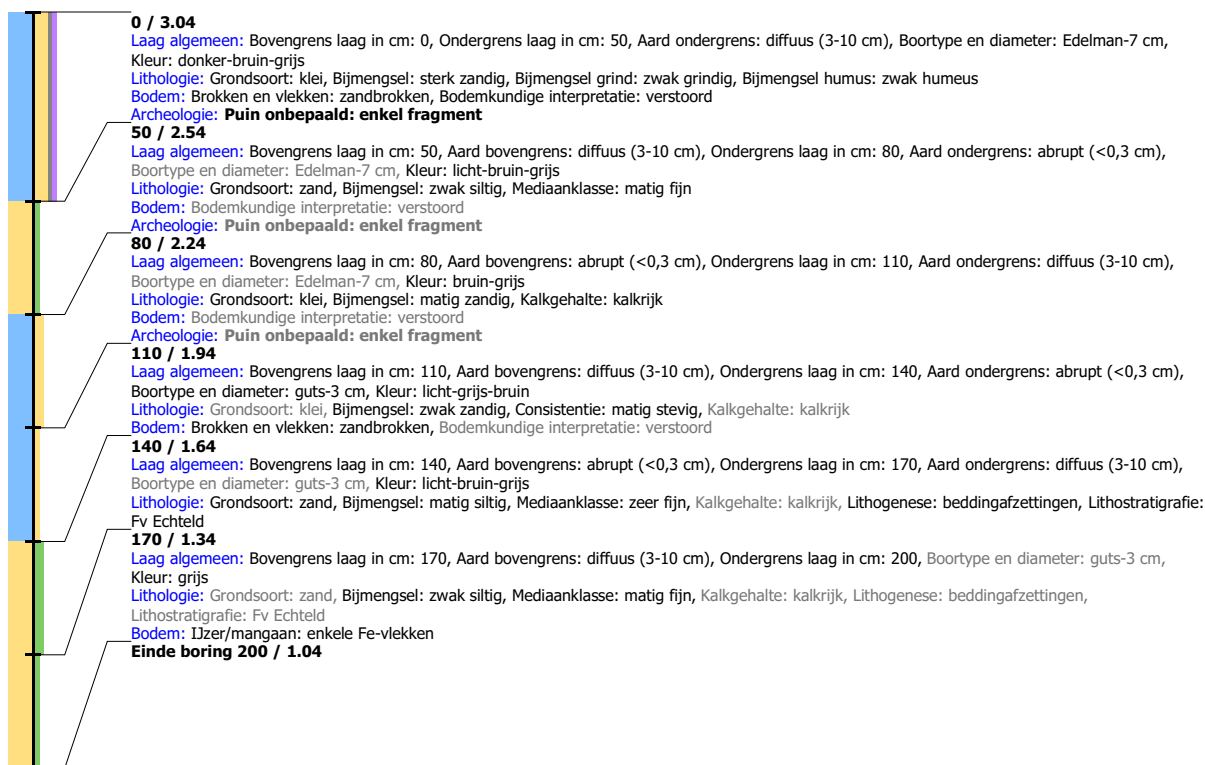
Boring: 4.1.4

Kop algemeen: Projectcode: HOPL, Boornummer: 1, Beschrijver(s): FMB/JH, Datum: 08-04-2024, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 200
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 139693.146, Y-coördinaat in meters: 448766.009, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
 Hoogte maaiveld in meters: 2.82, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Utrecht, Gemeente: Houten
Uitvoering: Opdrachtgever: Parochie H. Paus Johannes XXIII, Uitvoerder: RAAP West

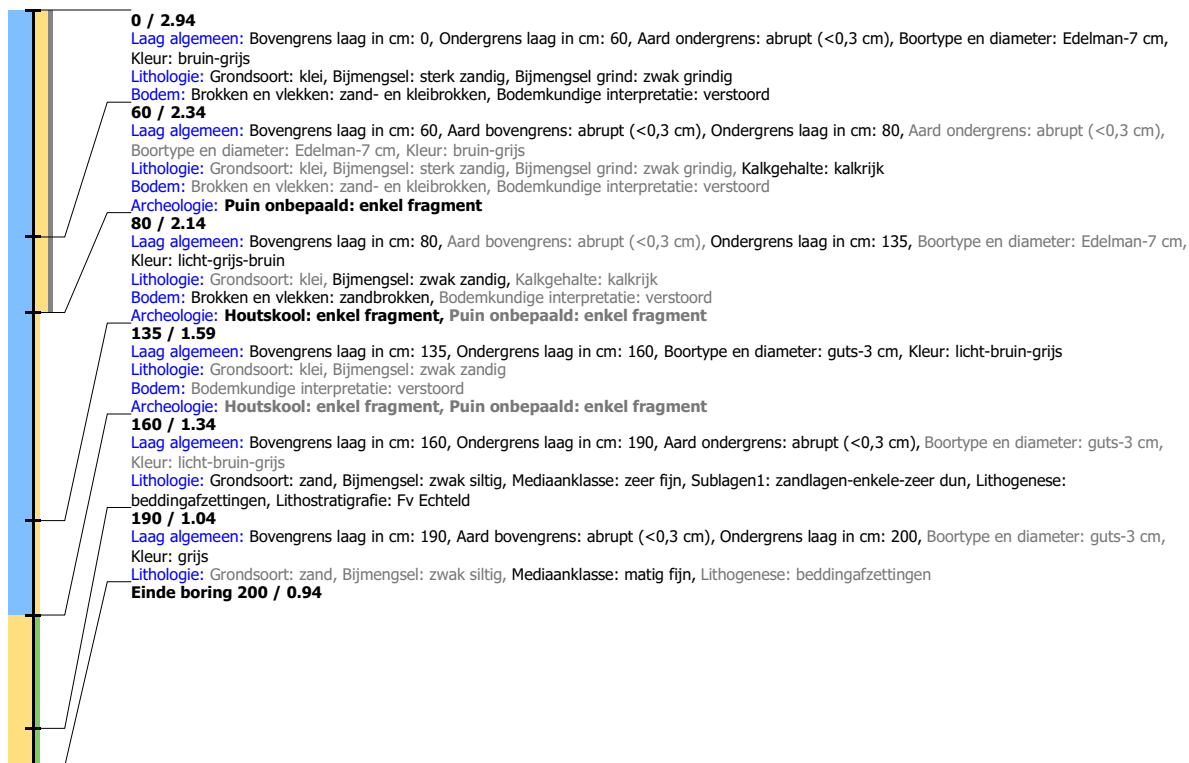
Boring: 4.1.4_2

Kop algemeen: Projectcode: HOPL, Boornummer: 2, Beschrijver(s): FMB/JH, Datum: 08-04-2024, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 200
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 139711.507, Y-coördinaat in meters: 448758.31, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
Hoogte maaiveld in meters: 3.041, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Utrecht, Gemeente: Houten
Uitvoering: Opdrachtgever: Parochie H. Paus Johannes XXIII, Uitvoerder: RAAP West

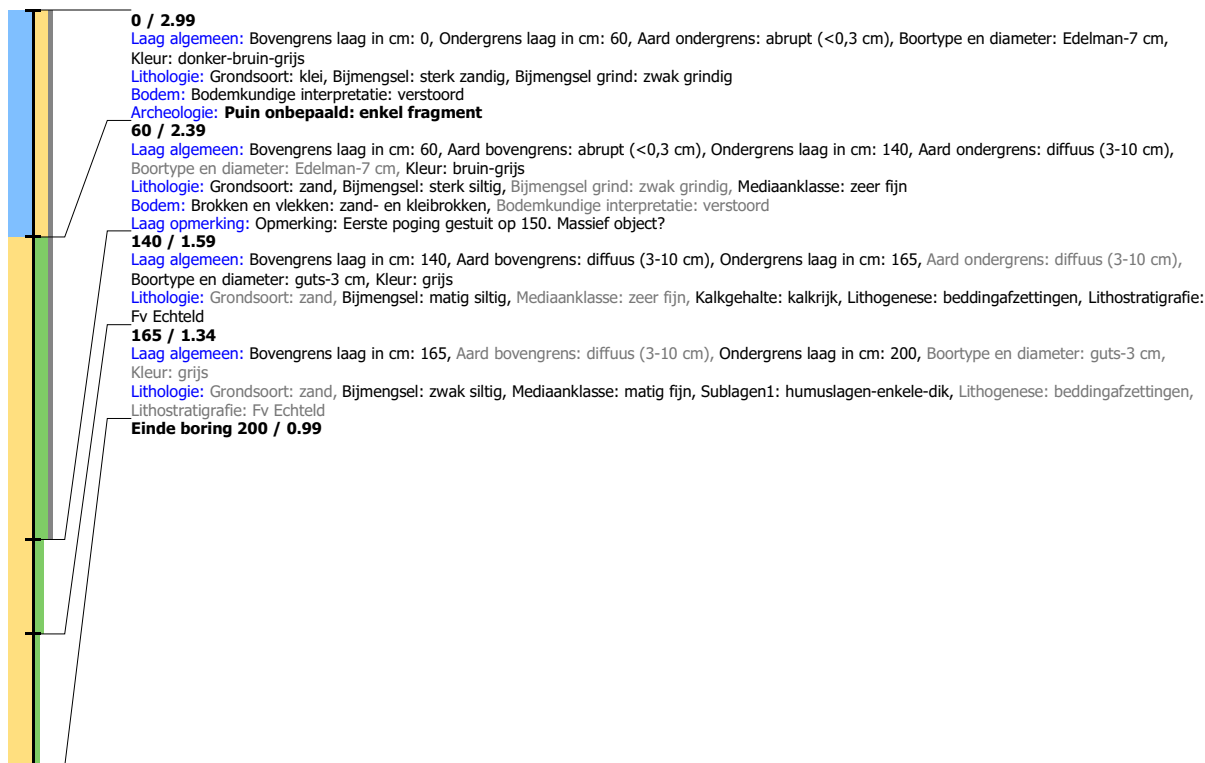
Boring: 4.1.4_3

Kop algemeen: Projectcode: HOPL, Boornummer: 3, Beschrijver(s): FMB/JH, Datum: 08-04-2024, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 200
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 139722.004, Y-coördinaat in meters: 448747.859, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
 Hoogte maaiveld in meters: 2.936, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Utrecht, Gemeente: Houten
Uitvoering: Opdrachtgever: Parochie H. Paus Johannes XXIII, Uitvoerder: RAAP West

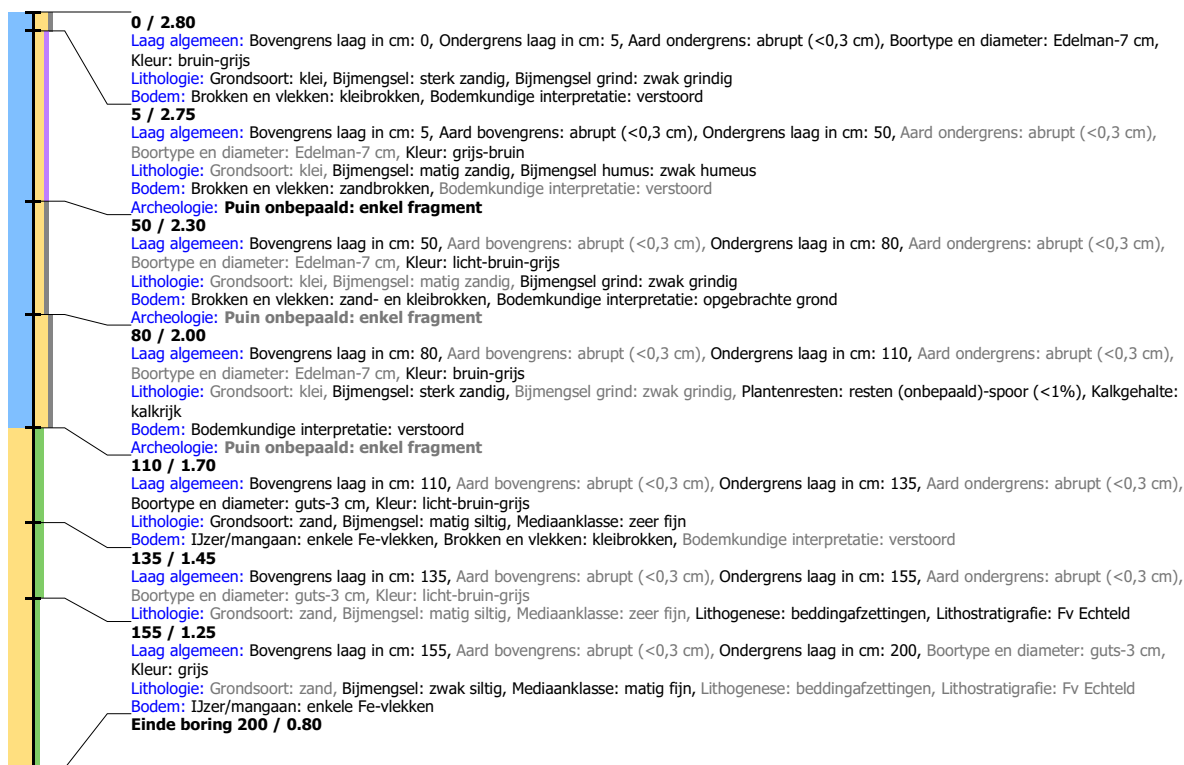
Boring: 4.1.4_4

Kop algemeen: Projectcode: HOPL, Boornummer: 4, Beschrijver(s): FMB/JH, Datum: 08-04-2024, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 200
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 139710.537, Y-coördinaat in meters: 448748.328, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
 Hoogte maaiveld in meters: 2.991, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Utrecht, Gemeente: Houten
Uitvoering: Opdrachtgever: Parochie H. Paus Johannes XXIII, Uitvoerder: RAAP West

Boring: 4.1.4_5

Kop algemeen: Projectcode: HOPL, Boornummer: 5, Beschrijver(s): FMB/JH, Datum: 08-04-2024, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 200
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 139716.299, Y-coördinaat in meters: 448735.025, Precisie coördinaat: 1 cm, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL),
 Hoogte maaiveld in meters: 2.802, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Utrecht, Gemeente: Houten
Uitvoering: Opdrachtgever: Parochie H. Paus Johannes XXIII, Uitvoerder: RAAP West

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 4.1 lid 4	Buiten reikwijdte verzoek	2, 7, 36, 37, 38, 39, 40
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	2, 7, 12